

Трибуна вільного
українського слова
на вільній
американській земліСВОБОДА
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИКSVOBODA
UKRAINIAN DAILYАдреса
Редкація і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.,
Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807
4-0237
Тел. ЖУС: HEnderson 4-1016

PIK LXI Ч. 231. ДЖЕРЗІ СІТІ і НЬО ЙОРК. П'ЯТНИЦЯ, 6-го ЛИСТОПАДА 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, NOVEMBER 6, 1953. No. 231. VOL. LXI.

АЙЗЕНГАВЕР БЕЗ ХВИ-
ЛЮВАННЯ СПРИЙНЯВ
ВИСЛІД ОСТАННІХ
ВИБОРІВТВЕРДИТЬ, ЩО МОЖЕ ПРОГРАТИ СУТИЧКИ, АЛЕ
НЕ ГОЛОВНУ БИТВУ; ВІРІТЬ, ЩО ЙОГО ПРОГРА-
МА НА ДОВГУ МЕТУ УВІНЧАЄТЬСЯ УСПІХОМ

Вашингтон. — На пресовій конференції президент Айзенгавер з усім охотом заявив, що він не раз програвав окремі сутички, але ніколи ще не програв більшої битви. Це була президентова відповідь на вислід виборів, в яких республіканці мали великі невдачі, і з приводу яких демократи твердять, що американська публічна думка перекилась збік їхньої партії. Айзенгавер висловив надію, що більшість американського народу при найближчих виборах до Конгресу в 1954 році знову ухвалить його програму, яка даватиме про добро 160,000,000 американців. Президент заявив, що він не зовсім вдолівся з вислідом останніх виборів, але додав, що вірить у здоровий розум американського народу, який завжди в цілому не помиляється в своєму осуді, хоч частинно може робити й промахи в дрібницях. Айзенгавер твердив, що його уряд підготував програму на довшу мету, і він вірить, що цю програму прийме американський народ. В справі своєї недавньої заяви про підтримку тільки республіканських кандидатів — Айзенгавер додав, що він не буде підтримувати республі-

Комісія Атомової Енергії полегшує закон про
атомову силу

Вашингтон. — Комісія Атомової Енергії підготувала ряд поправок до закону про атомову силу, які дозволяють б приватним фірмам брати участь у продукуванні атомової енергії в цій країні і дозволяють б на виміну інформації в цій справі між Америкою та союзниками. Закон про атомову силу ухвалений 1946 року, але він тепер не вистачає, бо нові наукові осли й політичні зміни вимагають додатків до цього закону. Додатки до закону про атомову енергію опрацюються під проводом голови Комісії Атомової Енергії, адмірала Луїса Л. Страсса, але їх ще не предклали прези-

Оппенгаймер остерігає ЗДА проти советської
атомової загрози

Нью-Йорк, 6-го листопада. — Професор Дж. Роберт Оппенгаймер, американський фізик, який працює в атомній енергії, заявив, що ЗДА не сміють експериментувати на атомній енергії, бо це може призвести до катастрофи. Оппенгаймер заявив, що він не вважає, що ЗДА не сміють експериментувати на атомній енергії, бо це може призвести до катастрофи. Оппенгаймер заявив, що він не вважає, що ЗДА не сміють експериментувати на атомній енергії, бо це може призвести до катастрофи.

В АМЕРИЦІ

● Агенти ФБІ арештували в Нью-Йорку 20-річного Артура Мелла і 18-річного Оскара Агасіаня за напад на банк в Стенфорді, під час якого ці молоді злодії пограбували були 26,925 доларів. Їм загрожує 25 років ув'язнення і 10,000-долларова кара.

● На лодовищі в Нью-Йорку прибула 66-річна Бабетта Штайнберг із Анспаху в Німеччині, щоб відвідати свого сина, який вийшов заміж за американську жінку Френсіс Шемпа. Кошти подорожі 565 доларів — оплатили Канадська Організація і американські воїни, що стоять в Анспаху.

● Американська партія праці, на яку голосують комуністи, направила свою слабкість під час виборів у Нью-Йорку. На неї голосували тільки 54,372 виборці, що становить 15 відсотків голосів з 1949 року, коли кандидат цієї партії здобув 356,826 голосів.

● Марі Діоні, одна із славних канадських гітаристів, вступила до червоного чину в Кінбейку.

● Іранський посол в Нью-Йорку Ентоні Едвардс заявив, що він не вважає, що ЗДА не сміють експериментувати на атомній енергії, бо це може призвести до катастрофи.

● Американська Біблія Товариство подарувало президенту Айзенгаверові біблію Біблію Давида Писма в перекладах 78 мовами.

● Оподатковані збройні американські сили в Японії довели до збільшення з 18,841 японців, затриманих при американцях на японських островах. Загалом 30,000 японців мало працювати і заробити при американцях.

РАДІСТЬ З ПЕРЕМОГИ

Прийшли Геррісона А. Вільямса, 33-літнього адвоката з Плейфільда, Нью-Джерсі, який переміг республіканського кандидата Джорджа Гетфілда у виборах до Конгресу з постійної конгресової округи, підносять Вільямса на руках, радіючи спільною перемогою.

15 НОВИХ ВІДДІЛІВ УНС — ВИСЛІД ДВОХ
ОГАНІЗАЦІЙНИХ ПОЇЗДОК ІНЖ. О.
ЛИТВИНЕНКА

Популярність та притягальну силу ідей Українського Народного Союзу, як і великої організації можливості потвердження успішних організаційних поїздок по країні організатора УНС, інж. Олександра Литвиненка в літніх місяцях цього року. Результатом цієї поїздки — вісім нових відділів УНС та 258 нових членів, крім організаційного та ідейного окріплення відділів, збудували 463 нових членів. У висліді праці інж. О. Литвиненка, нові відділи УНС створено в таких місцевостях: Ричмонд у Вірджинії, Овстон в Техасі, Гелена в Монтані, Сістел в Вашингтоні, Чісголім в Міннесоті та в Канаді в Монтреалі (Квебек), Оттаві (Онтаріо) і Ванкувер (Бритиш Колумбія). Таку саму організаційну поїздку відбув інж. Литвиненко в літі минулого року, у висліді якої створено тоді 7 нових відділів УНС та організовано 205 нових членів. Нові відділи УНС в минулому році були організовані інж. Литвиненком у Грейнд Репідс (Мішиген), Лінколіні (Небраска), Девуер (Колорадо), Сан Франциско (Каліфорнія), Спокей (Вашингтон) в Сейнт Пол (Міннесота) та в Торонто (Канада). Разом з результатами двох організаційних поїздок інж. Литвиненко організував для УНС 15 нових відділів, здобувши 463 нових членів. Деякі з новозорганізованих відділів с не тільки першими відділами УНС в тих місцевостях, але й першими організаційними клітинами українського громадянського життя — як і тільки в місцевостях, але і в інших. Організаційні успіхи інж. О. Литвиненка матимуть безсумнівно велике значення для подальшого розвитку та поширення Українського Народного Союзу, а з ним і всього нашого громадянського життя.

Відбулося два Листопадові Свята теж
в Шикаго

Дві наші великі громади в Дітроїті й Шикаго відзначили цього року по два Листопадові Свята, не потрапивши узгодити внутрішніх непорозумінь та розходжень. В Дітроїті одне свято влаштував Український Громадський Комітет, створений з ініціативи Українського Конгресового Комітету, а друге влаштувала Ліга Стейт Мішген. Обидва свята відбулися в неділю 1-го листопада й на обох промовляв сенатор Гомер Фергусон. Про обидва свята було вже повідомлення в "Свободі" й тепер обидві конкурентні організації співпрацюють, чим свято прийшло до нас.

Ця сама історія повторилась в Шикаго, де теж влаштували два Листопадові Свята: одне в неділю 1-го листопада, зорганізоване місцевим Відділом Українського Конгресового Комітету, про яке вже було телеграфічне повідомлення в "Свободі", а друге відбулося попереднього дня, в суботу 31-жовтня, влаштоване Лігою Американців Українського Походження, яка видає в Відділі УНС. Це суботнє свято, влаштоване Лігою, попередила Панахида за душі покійних героїв, які відслужили в аснети духовенства парох Шикаго, ігумен о. д-р В. Гавліч. Вечері в заловній залі школи Шопена відбулася академія, якою провів адр. Роман Смух. Доповідь про історичне значення 1-го Листопада 1918 року та про роль Львова в історії України вголосив д-р Григор Лужницький, представник УКС. (На другому святі, в неділю, промовляв теж представник УКС д-р М. Стахів). Адр. Р. Смух окремо привітав привагою на святі гетьманчика Данила Скопадського в програмі академії входила теж мистецька частина та схвалення відповідних резолюцій.

Рентгенові промені лікують пістряка легенів

Нью-Йорк, 6-го листопада. — Д-р Гадф. Гер на різних зборах Американського Товариства для боротьби з пістряком (раком) подав до відома вислід лікування пістряка легенів при допомозі 2,000,000,000-ватої рентгенової машини. Він заявив, що цією потужною рентгеновою машиною можна лікувати хворих на пістряка легенів, що вже були засуджені на певну смерть. Лі-

Індійський командант перервав безглузді
комуністичні переконавання полонених

Тоді. — Голова Невтральної Комісії ген. Тімаїя особисто перервав останні засідання комуністичних "переконавачів" з їхніми жертвами, протикомуністичними полоненими — неопоротцями, обуреними на спосіб, в який комуністи переводять те своє "переконавання". Впродовж цілого дня комуністи пересудували тільки сімх неопоротців, піддаючи кожного з них моральним тортурам, повторюючи цілими годинами ті самі аргументи на користь репатріації і ті самі погрози та образи на випадок відмови полоненого вертатись. З тих 7 неопоротців шість таких відмовились вертатись. Тактика комуністів виразно показує, що вони хочуть спровокувати членів Невтральної Комісії або альянтів чи навіть самих неопоротців на такі протес-

Югославія оскаржує Італію за порушення
постанов НАТО

Београд. — Югославський уряд підніс перед генеральним секретарем НАТО питання, чи окремі його члени мають право переводити на власний ризик пересування військ, що належать до спільної армії. Югославія твердить, що в такому разі НАТО могло б перетворитись у протекторат агресії одного з своїх членів. Відповіді на цей запит Югославії, який є посереднім оскарженням Італії в порушення постанов НАТО, залежить від відповіді на питання в рамках НАТО так, щоб воно не викликало ніяких сумнівів та непорозумінь.

Франція обіцяє свій бюджет

Париж. — Після підписання дискусії, французький уряд вирішив внести до парламенту скорочений бюджет на 60 мільярдів франків (174 мільярдів доларів). Так званий бюджетовий дефіцит передбачений на 280 мільярдів франків (\$812 мільярдів), але з цього дефіциту 630 мільярдів франків призначено на інвестиції. Уряд хоче перевести новий бюджет через парламент до кінця цього року, в кожному разі — перед визначеним терміном для виборів президента республіки.

Нова держава в Індії

Нью-Делі. — Президент Індії Прасад підписав закон про створення в Індії нової автономної держави Андхра. Ця "маленька" країна має понад 63,000 квадратних миль, себто більша як вся західна й східна Галічина і нахараює понад 20 мільйонів. Раніше вона належала до провінції Мадраас. За відділенням тієї провінції в окремий адміністративний частину були головні комуністи. Андхра буде 29-ю автономною провінцією Індії.

Конгресмен Сайнес про неспорядки
у військових силах ЗДА в Європі

Вашингтон. — Конгресмен Роберт Л. Ф. Сайнес, демократ із Флориди, складаючи завіт Підкомісії Визитів для відвідування сил в Палаті Репрезентантів, заявив, що під час своєї подорожі по Європі він "зустрів багато людей, які не знали зброї, а тільки військових будовок, і ще досі перебувають на волі". Конгресмен Сайнес, як член цієї підкомісії, заявив, що досі не прийнято до відповідальності за ті зловживання (розтрата грошей і корупція) військових сил, які "нагородили" за свої заслуги були переміщені на країні місяці. Крім цього Сайнес підкреслює такі рідкісні надзвичайні: деякі старшини й генерали займають квартири в кількох місцевостях і шодня прилітають на місце служби літаками; майже 35 відсотків старшин дістають мешканців додатково користуються з урядових квартир. Конгресмен домагався швидкого слідства в цій справі і покарання винних.

АМЕРИКАНСЬКІ ВОЯКИ В НІМЕЧЧИНІ, В ЦИВІЛЬНОМУ

Перша група американських воїнів у Франкфурті в Німеччині, які користали з нового розпорядку, що дозволяв воїнам носити цивільні одяги поза військовою службою.

СОВЕТИ ПРОТИ 4-ДЕР-
ЖАВНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇПРЕЗИДЕНТ АЙЗЕНГАВЕР ДОБАЧАЄ
В СОВЕТСЬКІЙ НОТІ ЗЛУ ВОЛЮ

Вашингтон. — Совіти очевидно вирішили не допустити до ніякої конференції 4-ох держав у справі Німеччини й Австрії — заявив на останній пресовій конференції президент Айзенгавер. У першому офіційному повідомленні американських кіл про останню совєтську ноту президент Айзенгавер ствердив, що Совіти відкинули пропозицію трьох західних держав з 18 жовтня ц. р. перевести конференцію міністрів закордонних справ 4-ох великих держав в найближчий понеділок у Люгані в Швейцарії, щоб устійнити будучість Німеччини й Австрії. Тому, заявив президент, виглядає, що Москва "не має заміру йти разом, зате має замір створювати так багато труднощів, як лише можливо". Москва, правда, ніби погоджується взяти участь в такій конференції чотирьох держав, але водночас узаалежнює свою участь від таких передумов, які практично роблять конференцію неможливою, зв'язуючи свою участь в конференції з питанням європейського пакту безпеки, справі системи колективної безпеки в рамках НАТО і з позицією в міжнародному світі комуністичного режиму в Китаї. "Мир у світі й найпершою ціллю американського народу й уряду" — заявив президент. "Як раз, ми масмо дали бути горді дискусії кожну справу з Совітами під умовами, які передбачають ясну і гідну довіру підставу для порозуміння". Водночас президент пригадав, що у світі існують виразні пункти найбільшого напруження між ЗДА багаторазово старілися діяти в тих пунктах, де порозуміння, але зустрічалися завжди зі спротивом Сові-

Це сталося вперше, що в справі якоїсь закордонно-політичної ноти забрав голос безсередньо і як перший речник — президент З'єднених Держав, бо до цього часу не був обов'язок або державного секретаря, або взагалі урядових чинників без подання поіменно речника адміністрації. Таким чином, президент Айзенгавер, віддаючи свою заяву про останню совєтську ноту на самому початку пресової конференції, підкреслює велике значення цієї ноти. ЗДА надіються, що останній відмови Совітів мирно поладати з Заходом усе найважливіші спірні справи.

Європейський Захід заскочений і обурений
советською нотою

Відомості з Лондону, Парижа й Бонну кажуть про одностайне враження, що його викликала совєтська відмова зустрітись з представниками трьох західних великих держав на нараді у справі Німеччини й Австрії. Англійські кола дістали наливний доказ, що надія на поладу міжнародного напруження безсередніми розмовами з Совітами, була оманна. Все ж, у Лондоні болять, що ця остання нота Совітів радше ускладнить, як допоможе зрозуміти європейський пакт оборони. Тому, як повідомляв лондонський кореспондент "Н. І. Тайме", англійські чинники дискутують, як перевести озброєння Німеччини без зв'язування її з західними альянтами з НАТО. — Зате у Парижі совєтська нота викликала таке враження, що тепер об'єднане завдання матимуть прихильники ратифікації оборонного європейського пакту, при чому покладається на заяву найповажнішого противника того пакту, президента французького парламенту старшого Еріо, який сказав був, що оборонний пакт Європи можна б ратифікувати тоді, коли б виявилось, що не можна домовитись з Совітами у справі Німеччини. У самій Німеччині совєтська нота викликала велике розчарування, бо західні німці сподівалися, що конференція 4-ох великих держав таки доведе до мирної розв'язки проблеми об'єднання Німеччини і підписання миру з новим урядом об'єднаної Німеччини.

Елісавета II зажадала зміни регенційного
закону

Лондон. — Англійська королева формальним письмом зажадала від англійського парламенту змінити регенційний закон, який встановлює черговість осіб, що мають право Англією на випадок смерті теперішньої королеви або її нездатності виконувати королівські функції. Елісавета пропонує встановити її чоловіка, князя Едінбургу, таким регентом на випадок її смерті чи нездатності виконувати королівські обов'язки до часу повноліття насту-

В СВІТІ

● Голова об'єднаних американських штабів, адмірал Редфорд перебуває на з'їзді інспекційної подорожі по Європі. Він приїхав тепер до Брюсселя на розмови з канцлером Аденауером і перервує американських військових пластування.

● Народу Нобла мають дістати це — як повідомляють із Стокгольму — німець д-р Герман Штаффелдер, основний виробник із пластиків, і голландець Фрідріх Зерніке, флік-

● Американський посол в Індії Аллан, перебуваючи з поїздом по Кореї до Індії, сподівається, що "знамениті" виконання праці" в Кореї в характері членів Невтральної Комісії і військових сторони полонених неопоротців.

● Народу Нобла мають дістати це — як повідомляють із Стокгольму — німець д-р Герман Штаффелдер, основний виробник із пластиків, і голландець Фрідріх Зерніке, флік-

лити всі ці проблеми і найкраще мотивувати їх виправдуватися, напр., так: „Бо, як уже сказав мій передбесідник...” і тут повторити своїми словами промову передбесідника.

Третя частина — це заява промовця про те, чин буде гворити. І це слід широко мотивувати, підкреслюючи особливі кваліфікації промовця розв'язувати дані проблеми, наприклад, що промовець нічого не робить а тільки „обсервує” роботу других, то має певну „перспективу” і т. д., або, навпаки, що промовець старий громадський діяч... і ту вичислити всі громадські функції промовця від дня народження — і т. д., і т. д.

В четвертій частині слід почати „до теми” (найкраще критику й складання заяв від свого угрупування). Заповідження з попередньої частини, очевидно, не можуть в'язати промовця, а навіть практика показує, що користь говорити про зовсім щось інше. Коли хтось слухас, то така несподіванка зробіть на

ді Британії з 1953 р. перерілий і не відповідає найвищим дослідям а діяльність промисловства. Тому й не реконують нас зазевення Юста (W. Yust),... голов редактора новорр видав вступі до Енциклопедії беззастану переріку інформаційного матеріалу. Між тим він заявляв, що 25% періалу підлягас постійній ревірції при кожному нововиданні, а 75% інформації підлягас тільки періодичній ревірзії. Виходить, що п зачисляс український матеріал до періодичного, а цей ріод вже тривас, 16 років з основи Енциклопедії ні нового не трапидьс до час в діялції українзав

На жалі, і цим разом зворили про нас без нас укій широко відомий і повний енциклопедії як Енциклопедія Британіка, інформувальшиво світ про Україну.

Час найвищій подбати, на майбутнє ми могли прийти про себе в Енциклопедія Британіка і всюд, де потімо це зробити. Це завдане належить передусім до наукових установ НТШ

УВАН.

(Закінчення на стор. 5-тій)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦТВО РОЗДАГ

Михайло Островерха

ПОВОРОТ ДО СТАРОУКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ У МИСТЕЦТВІ

...Бо вже так воно якось інколи буває, що процес духовної діяльності даного мистця іде своїм правильним шляхом, але в історії мистецтва не завжди докладно його утворюється. В тім може бути вина історика, а може бути вина й мистця, що він у своїй скромності не висуває надто, «на очі» історика-критика. Любо, сміливець той, що береться укладати хід цього процесу діяльності мистця. Й укладати з перспективи часу — ретельно, безсторонньо. Не кажу, що таке укладання задовольняє усіх тих, хто цією справою цікавиться. Що ж, люди людьми, а правда в історії нашого мистецького життя — одна.

Михайло Осінчук

В цій випадку — маю на думці: поворот до староруської традиції у церковному мистецтві в Галичині; поворот до староруської традиції, до такої ж орнаменту. Як воно в нас, у XX столітті, прийшло до того повороту, хто до нього спричинився? Ось це тема цієї статті.

Не думаю писати історії про цей фрагмент часу. Щоб таку історію писати, то треба до неї матеріяли мати; треба ходити слідами мистців, що в даний час були діяльними, що лишали живі етапи своєї творчості. Нічого з того тут не маю. Лиш моя пам'ять, яка може заводити, та думки й пригадки приятеля чи приятель і знає творці мистців служать мені за джерело.

Все те, що доброго й великого у мистецтві в Галичині, дали нам минулі віки; що було зачерплено з Візантії, з Турції, і поставало в творчій потугі духа українського мистця, який ці бачення й переконання стилі, ці ритми й кольори перепалював у своїй душі й серці та й давав український стиль ікони, орнаменту, — все в XIX столітті змішав шорткий мітер нових часів-революцій. Неокласицизм, реалізм і реакція на них від половини XIX століття, імпресіонізм зовсім перервав золоту нитку надхнення і святого висловом, мистиком церковного мистецтва в Галичині.

Людина, що — в старорусько-візантійським мистецтві, в тих, нехай і схематичних, лінійних, у тім, інколи притриманих, сильних кольориті, який часто, за італійською школою, грав також повною гамом живих і яскравих барв — творила повну гармонію з Богом Устворцем, — у другій половині XIX століття ця людина стала лише зарисом, контуром, натяком на людину. Такий стиль, така людина в церковному

палкій на мистецькі теми дискусії буває.

М. Бойчук, побувавши в Парижі, в цій осередку всяких, інколи дуже карколомних у мистецтві експериментів, вертається до Львова. Тут, по Парижі, дає в Дяківській бурсі в каліції, свої перші твори: св. Іван у Патмосі і Тайну Вечерю. Ці твори стали революційні! Сміливість і полет легкість і глибина в рисунку, гармонія композиції й кольорів, а все разом — монументальність. Стиль же, в основі, — поворот до старорусько-візантійської традиції.

Шлях показано! Перша світова війна, 1914-1921, перервала правильний розвиток мистецького життя. Михайло Бойчук, за революції дістається до Києва й там живе й творить, поки московська влада червоних не зликувала його.

В Галичині — при всій суматосі перших років нової окупаційної влади Польщі, прокидається українське духовне життя. Прокидається до життя й мистецтво. В ділянці церковного мистецтва виявляються нові творці. Геніальна спроба Михайла Бойчука — повороту й у церковному мистецтві до своєї традиції, не прогноміла безслідно. Приходять нові мистці, які стають на цей же самий шлях українського мистецтва, зокрема церковного.

До цих мистців треба зарахувати на перше місце Михайла Осінчука. Він, по першій світовій війні, перший рішився стати на цей шлях — повороту до староруської традиції в церковному мистецтві. Його першою оживив і захопив та надхнув той добрий і конструктивний дій повороту до ритміки в церковному мистецтві, що в церкві молитовно охоплює душу людини, до чистих і ясних ліній, що викликають у душі вірного ясного настрій, до прозоро-барвистого і святого кольориту, що піднімає душу християнина до небесних висот. Правда, М. Осінчук не пішов на-сіло відкрити. Йти ж знову до імпресіонізму, це й у церковному мистецтві (де людина — пробісник, з'ява, зарис), було вже зовсім не до шмиги. І наш мистець шукає своєї форми, стилю, щоб висловити по-своєму.

У Панькевича студію молодий мистець, син золотого Поділля з села Могилівця біля Теремів — Михайло Бойчук. Зацікавлений ним митрополит Андрій Шептицький і вручас йому стипендію. Михайло Бойчук у Парижі. Це початок XX століття, перед першою світовою війною. Мистецьке життя Парижу кипить, через віця імпресіонізму переливається. М. Бойчук, хоч тихий і мовчавий, неодноразово переживає чудесне бачення, при невідній

палкій на мистецькі теми дискусії буває. М. Бойчук, побувавши в Парижі, в цій осередку всяких, інколи дуже карколомних у мистецтві експериментів, вертається до Львова. Тут, по Парижі, дає в Дяківській бурсі в каліції, свої перші твори: св. Іван у Патмосі і Тайну Вечерю. Ці твори стали революційні! Сміливість і полет легкість і глибина в рисунку, гармонія композиції й кольорів, а все разом — монументальність. Стиль же, в основі, — поворот до старорусько-візантійської традиції.

цього ж стилі с з 1927 року. Ця ікона знаходиться у Питебурзі, Па, куди забрав її Пресос. Василь Такач, що був у Львові, в 1927 р., на 3-й наших списків і, сподобавши собі дуже цю ікону, купив її.

У 1928 році М. Осінчук зважується виступити з цим оновленим стилем у церковному мистецтві між ширший загаль. І разом із Павлом Ковбину розмалював церкву в Грималові. Ця перша спроба увінчалася великим успіхом. По Модестові Сосенкові була це смілива новина. А по четвертій так розмалювали церкву М. Осінчук дістає нові замовлення малювати церкву — саме в такому стилі.

В цій напругній і основній праці нашого мистця йде йому назустріч і митрополит Андрій Шептицький: він же увесь час свого життя змагав до повороту до староруського духа української культури. І він поручає своєму духовному, щоб М. Осінчук розмалював церкву саме в цьому стилі. І так, між іншими, — бо не всі спам'ятася, — М. Осінчук розмалював наші церкви в отаках місцевостях: Перемишль — семінарія каліція, Наконечне-Яворів, Долина, Калущ, Количинці, Новий Битків, Володимирці, Миклашів, Сокаль, Потуріца, Озірна, Осташів, Зашків, Львів — св. Юр. Розмалював їх він сам, то з Павлом Ковбуном. Крім цього, намалявав ікони до іконостасів: у Львові — Мала Семінарія, у церквах Гребенова і Володимирець.

Усі праці М. Осінчука глибоко передумані, овіяні цим надхненням, спертим на замкнений графічний ритмізм, на гармонію, що все — разом із багатим орнаментом — творить мальовничу молитву, яку вірному охоплює мистиком. Та й сам мистець каже: «Правдиво розмалювана церква в нас, у наших стилі, своєю поліхромією ритмікою ліній, виразом ікон має творити одну цілість із Службою Божою і з хором вірних, з молитвою». Справді, адже, вірний, уявивши в церкву, повинен усією своєю істотою відчувати потребу бути відраїм від світу, що перед христіанською залишило його за дверима церкви. До такого пошукту приводить його й правдиво християнське, і християнсько-етичне мистецтво розмалюваної церкви.

Мистець слушно гордий на те, що ніяких «зімів» чужої натури він не переходив у своїй творчості. Ми маємо багату й пишну нашу духовну традицію, то нам усі ці чужі «зіми» зовсім непотрібні.

Михайло Осінчук бере живу участь у мистецькому житті у краї й закордоном. Його твори можна було оглядати на багатьох виставах: АНУМ у Львові. Його графічні праці були на виставах

Фонд Українських Мистців

Об'єднання Мистців України в ЗДА, маючи щораз більше випадків, коли його члени потребують негайної допомоги через недугу власну або у своїй родині, або інші т. п. нещастя, рішило оснувати окремий свій Допомоговий Фонд. Для заснування такого Фонду всі члени Об'єднання рішили жертвувати по одному своєму мистецькому творі: образом чи різьби. Зібрано вже досі 18 експонатів, а всіх буде коло 40-45. В Літературно-Мистецькому Клубі в Нью-Йорку відбудеться виставка і розпродаж всіх отих високо-

мистецьких експонатів, з призначенням всіх одержаних з розпродажу грошей на згаданий Допомоговий Фонд Об'єднання Мистців. Перед відкриттям виставки будуть проголошені всі прізвища авторів мистців і їхні твори. Коли хто з членів Об'єднання досі ще не прислав свого твору, Управління Об'єднання просить їх оцим зробити це як мога швидше на адресу ЛМКлюбу в Нью-Йорку, 149 — 2nd Ave., New York, N. Y., на ім'я голови проф. С. Литвиненка.

Кримінальна тематика в Літ.-Мистецькому Клубі

В одну із «п'ятниць», 30-го жовтня ц. р., Літературно-Мистецький Клуб в Нью-Йорку гостив поета Остапа Тарнавського з Філадельфії, що виступав тут з окремим авторським вечором. Але виступив цим разом, головне як прозаїк і то як автор доволі «проблематичного» в нашій літературі жанру: сензаційно-кримінальної новели. Пожвавлена дискусія, що розвинулася після, показала, що один раз, що т. зв. авторські вечори не були б, за традицією такі «сухі» і схематичні, якщо б на порядку вечора стояла дійсно жива й актуальна тема, чи проблема. «Репорт інспектора Брауна» О. Тарнавського це справді рідкісне явище в нашій еміграційній новелістці. Не маючи претензій бути зарекованою до «великої літератури», новела в цілком поправній з літературного боку, а при тому інтригуючій формі, затронула незвичайно цікаву тему.

У Варшаві — 1936 р., у Верліні — 1937, у Римі — 1938. У ЗДА, в Лос Анджелесі, він виставляв виключно цілу серію своїх ескісів; тоді й премію одержав. Брав участь у виставі українського мистецтва в Нью-Йорку, в 1952 році.

Його ікони ми оглядали в Києві: і в палаті митрополита Андрія Шептицького, і в Духовній Академії у Львові; в приватних домах — Ярослава Скопця, проф. Кордюка, Михайла Терлецького, д-ра Романа Осінчука й ін. І тут, на цій вільній землі, М. Осінчук дає й з успіхом продовжує свою мистецьку діяльність. В 1948 році розмалював він дві церкви в Торонто, Канада. Цього року розмалював церкву, разом із Петром Холодним, у Байоні, Н. Дж. Тепер малюють церкву у Вунсатер, Р. Айла.

Михайло Осінчук не переривав своєї місії: поворот до староруської традиції у мистецтві.

В. Січинський

ІВАН БАРСЬКИЙ

Велика культура української архітектури XVII-XVIII стол., що заслуговує збудувати собі назву окремого стилю українського чи козацького бароко, дала цілий ряд визначних українських архітектів, що працювали в XVIII столітті. Треба передовсім згадати такі імена, як Іосип і Федір Старченки, що працювали в Києві, зокрема в Печерській Лаврі, Іван Зарудний в Москві, Степан Ковнів будівничий стильових будинків Київської Лаври, Іван Мироновський — академік архітектури Петербурзької Академії Мистецтв, київський архітект Андрій Меленський, харківський Петро Ярославський і багато інших.

Поміж київськими архітекрими особливе місце займає Іван Барський, брат відомого мандрівника Василя Барського, останній знаменитий дослідник архітектури. Брати Барські походили зі старого українського роду, батько їх був київським купцем і старостою Успенської Соборної церкви на Подолі. Іван Барський народився в Києві в 1713 році. Основну освіту здобув у Київській Академії, де в 1742 р. був у класі філософії. Як відомо, в Київській Академії, в більший мірі, як в західно-європейських школах, звертали увагу на мистецтво. Вчили не тільки рисувати і граверство, але навіть архітектуру, до половини XVIII стол. разом з математичними науками, а згодом як окремий предмет. З дальшої біографії І. Барського відомо, що одружився в 1744 році і згодом став батьком 15 дітей... В роках 1744-1748 не був у Києві. Дехто припускає, що тоді удосконалював свою фахову освіту або здобув практичного досвіду в будівництві на Правобережжі. З 1749 року І. Барський став урядовцем київського магістрату, як міський архітект, здобувши також титул радника магістрату. Вмер і похований в Києві в травні 1785 р., за іншими відомостями — 10 вересня 1791 р.

Вихований в українських барокових традиціях, архітект Іван Барський творив свої проєкти у перехідному стилі від бароко до класицизму з елементами стилю рококо. Однак будови нашого мистця відзначаються своєрідним стилем, на основі цілої культури української архітектури і народного мистецтва. Факти з діяльності І. Барського і самі його споруди свідчать, що був він не тільки визначним мистцем, але також і добрим техніком-інженером. Перша споруда, яку провадив він в Києві в 50-их роках XVIII стол., був міський водотіт, де центральною будовою був павільйон-фонтан на головній площі Подолу, т. зв. «Феліціял». Заразом це одна з найстаріших споруд новачоного водотіту в межах цілої російської імперії на що звертали увагу і чужинці-майдришники (Напр. Гільденштедт 1774 р.). «Феліціял» — округла ротонда побудована в рр. 1748-49, на 4 стовбах з 4 подвійними колонами коринтського стилю. Згодом була дещо перепарована архітектором А. Меленським в 1828 р., коли прибрала більше ознак стилю ампір.

Далі І. Барському належить понад 12 великих споруд, головна в Києві. Одна з перших церковних будов нашого архітекта — дзвіниця Кирилівського монастиря 1748 р., дас зразок будови, де ще сильно помітні традиції українського бароко. Це властиво комбінація тридільної української церкви з дзвіницею, оригінального помыслу і оформлення. Ця будова погоріла в 1875 р. і була відновлена зі змінною перебудовою. Зовсім зруйнована московськими більшовиками в 1937 році.

Інша дзвіниця Петро-Павлівського монастиря 1756 р., не була докінчена в найвищому 3 поверсі і перекрита амфітеатром банею в 1811 р.

(Закінчення на стор. 4)

Іван Барський: Дзвіниця церкви св. Кирила в Києві з 1748 р., зруйнована більшовиками в р. 1937

Д-р Дмитро Бучинський, Мадрид

ЕЛЬ ЕСКОРІАЛЬ

Ідучи залізницею чи шляхом на північний захід від Мадриду, на 52 кілометрі пустинної та кам'янистої Нової Кастилії, в заглибленні гранітних скал гори Карпата, на висоті 1039 метрів понад poziom моря, лежить містечко Ель Ескоріаль. Ще в XVI столітті на місці сьогодинішнього королівського міста Ескоріаль була маленька й убога оселя пастухів, що випасали в тих околицях череди овець та кіз. Сьогодні місто нараховує кругло сім тисяч мешканців, що більшістю займаються готельярством. В Ескоріалі кожний дім — це пансіон чи готель, як наш Жаб'є, Ворохта, Косів чи яка друга місцевість у наших мальовничих Карпатах.

В місяці січні 1556 року Карло V підписав напівабдикаційний акт, яким еспанські королівські корони Кастилії й Арагону передав своєму синові Філіппові II (1556-1598). З цього виявилася жорстока війна між Еспанією і Францією, що велась з змінним частям майже цілий рік. До кривавої битви прийшло під французькою твердинею Сан Кінтія, в якій загинув квіт французького лицарства. Вирішній день бою припав на 10 серпня 1567 року. Це день еспанського святого мученика Льюренза. Філіпп II зараз після цього зложив торжественну обітницю побудувати в ім'я цього святого церкву й монастир.

Так народилася ідея великої жертви на славу Богу, відомого на цілий світ монастиря і його базилики Сан Льюренза в Ескоріалі, що сьогодні, не без радці, вважають восьмим чудом світа, що є гордістю еспанського творчого духа. Монастир Ескоріаль — це фактично образ еспанського духа, його величчя й сили, який жила й творила Еспанія в XVI ст., яким, як квітковим спогадом, живе вона ще сьогодні. «Ескоріаль» — пише Хуліан Зарко — відзеркалює в собі всю величчю, силу й блиск, всю масстатичність і все це разом, у формі жертвничка гіганта, Еспанія жертвувала на славу Всемогучого Бога!

Щоб зрозуміти що жертвенність на славу Богу, треба, в першу чергу, приглянутися розширеним прикрасам еспанських святинь, їх прекрасній будові. Першозором жертвенної праці й жертвенності в дорожніх дарах, різномірних фундацій для церков і монастирів, що навіть сьогодні, в цьому страшному зматеріалізованому часі, в Еспанії ще не переліс, є Ескоріаль.

Направду, коли стати під гранітними мурами монастиря, коли не бачити головної купу базилики, що так дуже прирадує купу наших рідких церков, то в цьому граніті відчувася людина могутність Божої творчої руки, відчувася свою слабкість, і тільки здалека, поглянувши на масив монастиря, людський дух, по масстатичній купі та вежах, підноситься вгору, до внутрішнім задоволенням у небесні висоти.

Монастир збудований у формі прямокутника, чи стиліше, у формі нашої букви «Ш», що символізує рушину, на яких араби мучили св. Льюренза, розміром 207—164 метри. Починаючи від підвалів аж до останнього камінчика в купі і вежах, що на висоті 72 метрів закінчені мозаїчними хрестами, все збудоване з граніту. Коли не приглядатися вапняним та олів'яним сполукам гранітових квадратів, то здається, що цей колос не складений, а вибитий з одної гранітної маси.

Угольного каменя під Ескоріаль поклали дня 23 квітня 1563 року Філіпп II та його архітект Хуан Бавтіста де Толедо, а будова закінчена 13 вересня 1584 року. За роком мурів слідував і доглядав сам король з гори Карпата, де зберігається вижолоблене в гранітній скалі місце, на якому він сидів, а яке називають гранітним королівським троним чи фотелем.

Розважати те, що деякі гранітні квадрати 4,40 м завдовжки і 2 м завглубини, треба підкреслити, що праця не була легка. Цілком слушно заважали один з чужинців, що, не маючи сьогодинішніх модерних двигунів, і можна було виконати не, як дехто думає — лиш невідлужною працею, а треба було мати велику духову силу, треба було вірити у свою власну працю. Варто завважити, що під час будови

Ескоріалю на еспанській землі також було свого роду невідлужною чи кріпачеством, але король наказав всім, без жодного винятку, робітникам за працю платити. Працю двигунів виконували воли та люди. Риштування при тій будові не уживали, бо воно мабуть не було б видержало страшного тягару гранітних квадратів, а заступала його земля, що її підсиляли під мур. Наслідком того підсилення ціла будова була покрита землею, яку почали розвизити щойно по її закінченні. Тому, серед еспанського народу існує легенда, що Ескоріаль побудував сам Господь, об'явив його в сні Філіппові II та наказав відкопати базилику й монастир.

Ціла ця будова не має жодних прикрас. Тяжкий масив граніту оживляють і роблять його легким прями лінії, що відділяють поверхні, двері, вікна, прості доріжні колони та геометричні фігури — кружки, кулі, трикутники, піраміди — викручені на гранітних квадратах.

Торжественне посвячення монастирської базилики відбулося 30 серпня 1595 року. Акт посвячення довершив Апостольський Нунцій в Еспанії, Олександрійський Патріярх (номінат) Камільо Кастано.

Ціла прекрасна будівля Ескоріаль має 16 подвір'їв, 11 криниць-поп, 88 криниць-джерел, 13 молитовниць-каплиць, 7 ідалень, 9 веж, 15 кружганків, бальконів, різних передсінок та залів, 86 сходових кліток, 300 чернечих келій, 1200 дверей і 2673 вікна.

Базилика й монастир внутрі прикрашували своїми кошатами еспанські королі, починаючи від фундатора Філіппа II, а кінчаючи останнім королем Альфонсом XIII в 1931 році. Господарями й опікунами цієї величавої святині спочатку були монахи чина св. Ієроніма, а згодом ОО. Августини, що залишилися до нинішнього дня. Про матеріальні забезпечення базилики й монастиря св. Льюренза в Ескоріалі сьогодні дає Адміністративна Рада, якої почесним президентом є голова Еспанської Держави, генерал Франціско Франко.

В Ескоріалі коронувались усі еспанські королі-наслідники Філіппа II, там вони мали свою резиденцію, найбільшчу до столиці Мадриду, салони приймають та тронуву залю,

Головний вхід до базилики веде через т. зв. королівське подвір'я. Через це подвір'я до базилики тільки раз у житті входили еспанські королі під час коронаційних торжеств, а другий раз вже під час похорону. Через передсінок і заліні двері веде головний вхід до базилики св. Льюренза. Шлу будову проєктував італійський архітект Франціско Пачотті. Головна нава має форму 50-метрового квадрата, що спочиває на чотирьох колонах, високим на 92 м., які луковим в'язанням сполучені з бічними меншими колонами і творять вісім церков-каплиць.

При вході до базилики є два колоси свічників, старі дуже майстерної еспанської роботи. Перед головним престолом, на шовковому шнурі звисає велет лапук, під яким спочивають тіліні останки засновника фаланги Хосе Антоніо Прімо де Рівера, якого в 1936 році зомордували в Аліканте комуністи. Місце спочинку прикрите сірою мармуровою плитою, як ціла долина святині. На ній бронзовий хрест, галузка мученицької пальми і напис: «Хосе Антоніо». На плиті цій, день і ніч, лежать свіжі п'ять пурпурових троянд, що символізують пролиту кров.

Перед головним вітарем базилики, в святині вірних, дві чудові проповідальниці (по лівій і правій стороні) з білого, як сніг, мармуру, обведені мармуром червоно-бурий краски. На білих плитах, на одній проповідальниці медальйон чотирьох докторів Церкви, а на другій чотирьох святих. Обі проповідальниці однакового розміру, красок мармурів і різняться лиш медальйонами. Прикрашені дуже тонкої роботи бронзою. Прокрутав їх і виконав мистець Мануель де Уркіза.

До головного престолу веде 17 сходів з білого мармуру. Сам жертвнич збудований з найдорожчого мармуру та іспанію, який прикривав однією лисовою плитою. На жертвничку стоїть кивот і дарохранильниця.

Кивот і дарохранильниця Ескоріаль це найкращі, найбільші й найбагатші в цілому світі. Кивот спочиває на шести мармурових доріжних колонах. На його фасаді статуї з (Закінчення на стор. 4)

Б. Сивенко

НАШІ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКІ КЛЮБИ

(Ряд помічень і дискусійних завдань)

Коли кажемо „наші“, то маємо на увазі відомі нам Л.-М. клуби в трьох великих американських містах, де українська людність скупилася в поважній кількості, а саме: в Нью-Йорку, Філадельфії і Дітроїті.

З кінцем 1949 року в Нью-Йорку скупилися декілька десятків новоприбулих українських літераторів і мистців, серед яких виникла думка створити якийсь об'єднаний центр — місце для товариських сходів з метою обміну думок у питаннях літератури і мистецтва, місце, де наші мистецькі сили могли б почути критичні зауваги своїх колег і завважити культурних громадян — споживачів мистецької творчості і відповідно корегувати свої творчі почини і діватати творчу наснагу.

Малося на увазі це й те, що Клуб час від часу організуватиме для ширшого загалу свої мистецькі імпреси — очевидно, на відповідному мистецькому рівні, і в цей спосіб не тільки стимулюватиме наші культурно-мистецькі сили, а й спричинятиметься до загального піднесення рівня того роду імпреси.

Основою і ґрунтом діяльності Клубу, як творчого осередку, мала бути внутрішня робота членства, проваджена в секціях. Цих секцій було чотири: літературну, музично-вокальну, театральну і секцію образотворчості. Першого року діяльності Клубу напівінформальні проявили себе літературна секція — вона заборонила більшість клубових „п'ятниць“, улаштувавши читання літературних творів (переважно ще не друкованих), у тому числі й п'єс („Змова Катіліни“ — Ю. Коляда на їх рідкісний і низький сача, „Чий злочин?“ — В. Чаплєнка) і тут же, з приводу них, дискусуючи.

Проте, дискусії велися не завжди на належному рівні — забирали голос іноді люди мало кваліфіковані в ділянці літератури. З другого боку, критиків авторам подеколи бракувало належної терпеливості до почуттів заваг, в наслідок чого виникли так звані „квасни“ і розгарацькованість. Після декількох таких випадків члени літературної секції втратили попередній запал, і діяльність секції пішла на спад. Голова Клубу С. Литвиненко почав рятувати справу спровадженням сторонніх доповідачів (М. Шлемкевич — цикл „Загублена людина“, Ів. Кедрич — „Грім-політ-темі“). Але оскільки це були доповіді людей, не зв'язаних тоді з щоденним життям Клубу, то піднести занепаду секційну роботу вони не могли, бо не в секційній лабораторії й виходили.

Другий недолік, що давав себе відчувати в діяльності нью-йоркського Л.-М. Клубу — це брак у сходинах і взагалі в членстві нашої молоді нашого достроку. Молодь була собі у СУМ'ї, Пласті, ОДУМ'ї, в студентських товариствах, якась частина взагалі „ходила сама по собі“, а до Л.-М. Клубу вважали однією.

За такого стану автор цих

рядків змушений був виїхати з Нью-Йорку і втратив нагоду ближчого обсервувати дальшого клубового життя. Щодо Л.-М. Клубу в Філадельфії, то зближся я його не знав раніше і не знаю тепер. Тож якими болями він болів і, можливо, тепер болів — можливо, довідаємося від когось іншого. На всякий випадок зазначу, що виміна думок у цій справі, на нашу думку, кінця потрібна.

Л.-М. Клуб у Дітроїті заснувався навесні 1952 року. Оскільки наших мистців і літераторів тут незірляно менше, ніж у Нью-Йорку, і на створення життєздатних секцій відразу не заохотилося, то Клуб пліннявався не стільки як місце творчої наснаги мистців, плюс критична перевірка творів мистецтва фахівцями, скільки як місце споживачів готової мистецької продукції людьми, спрагненими рідного мистецтва, як місце культурно-мистецької духовної насолоди для ширшого загалу симпатиків рідної культури з-поміж місцевих інтелігентів (новоприбулих і давніших): учителів, лікарів, інженерів, агрономів, адвокатів тощо, які майже поспіль зайняли на переважно фізичній роботі. Члени розмови про те, що інтелігентна людина, коли вона матеріально не вистачає, „стає на ноутворено 4: літературну, музично-вокальну, театральну і секцію образотворчості. Першого року діяльності Клубу напівінформальні проявили себе літературна секція — вона заборонила більшість клубових „п'ятниць“, улаштувавши читання літературних творів (переважно ще не друкованих), у тому числі й п'єс („Змова Катіліни“ — Ю. Коляда на їх рідкісний і низький сача, „Чий злочин?“ — В. Чаплєнка) і тут же, з приводу них, дискусуючи.

Проте, дискусії велися не завжди на належному рівні — забирали голос іноді люди мало кваліфіковані в ділянці літератури. З другого боку, критиків авторам подеколи бракувало належної терпеливості до почуттів заваг, в наслідок чого виникли так звані „квасни“ і розгарацькованість. Після декількох таких випадків члени літературної секції втратили попередній запал, і діяльність секції пішла на спад. Голова Клубу С. Литвиненко почав рятувати справу спровадженням сторонніх доповідачів (М. Шлемкевич — цикл „Загублена людина“, Ів. Кедрич — „Грім-політ-темі“). Але оскільки це були доповіді людей, не зв'язаних тоді з щоденним життям Клубу, то піднести занепаду секційну роботу вони не могли, бо не в секційній лабораторії й виходили.

Другий недолік, що давав себе відчувати в діяльності нью-йоркського Л.-М. Клубу — це брак у сходинах і взагалі в членстві нашої молоді нашого достроку. Молодь була собі у СУМ'ї, Пласті, ОДУМ'ї, в студентських товариствах, якась частина взагалі „ходила сама по собі“, а до Л.-М. Клубу вважали однією.

Проте, дискусії велися не завжди на належному рівні — забирали голос іноді люди мало кваліфіковані в ділянці літератури. З другого боку, критиків авторам подеколи бракувало належної терпеливості до почуттів заваг, в наслідок чого виникли так звані „квасни“ і розгарацькованість. Після декількох таких випадків члени літературної секції втратили попередній запал, і діяльність секції пішла на спад. Голова Клубу С. Литвиненко почав рятувати справу спровадженням сторонніх доповідачів (М. Шлемкевич — цикл „Загублена людина“, Ів. Кедрич — „Грім-політ-темі“). Але оскільки це були доповіді людей, не зв'язаних тоді з щоденним життям Клубу, то піднести занепаду секційну роботу вони не могли, бо не в секційній лабораторії й виходили.

Другий недолік, що давав себе відчувати в діяльності нью-йоркського Л.-М. Клубу — це брак у сходинах і взагалі в членстві нашої молоді нашого достроку. Молодь була собі у СУМ'ї, Пласті, ОДУМ'ї, в студентських товариствах, якась частина взагалі „ходила сама по собі“, а до Л.-М. Клубу вважали однією.

За такого стану автор цих

Степан Жекецький

УКРАЇНЬКА ГУМОРИСТИКА

Гумор, як один з літературних жанрів, не тільки засіб розвеселювання, але це також, і в першу чергу, потужна зброя критики. Гумореска, фейлетон, сатира, пародія, карикатура, це ті гумористично-мистецькі засоби, при допомозі яких письменник, чи малює висміває і критикує нездорові прояви суспільства, повчас і виховує свій нарід. Загальною істиню, що розвиток гумористики завжди йде в парі з розвитком культури. Гумористична література найкраще розвинута серед тих народів, які досягли високого рівня, де гумор розуміють, люблять і цінують. Натомість, завжди клягас вона й не може виховуватися великими досягненнями там, де люди не мають гумору, фальшиво його розуміють, бояться його й поборюють.

Хоч український нарід від природи дуже обдарований, то на диво, наша література не може похвалитися надто великими досягненнями в гумористичному жанрі. Пова Степаном Руданським в минулому столітті й Остапом Вишнюю та ще кількома дрібнішими іменами в сьогоденні, але коротко розглянемо по третю причину, яку ми могли б усунути.

Дехто може здивуватися: як це можливо, що самі гальмуємо розвиток нашої гумористичної літератури? Навіть, коли доклали всі зусилля, щоб відносинами нашого суспільства до наших гумористів, що приходило до висновку, що в дійсності так воно й є. Ми, українці, хоч і маємо вроджений гумор, який серед нашого простонароддя, головню селянства, розвивався до неосяжних вершин, то проте наша вища верства, отже та верства, серед якої твориться література — не розуміє гумору, недоцінює його, боїться, а навіть поборює гумористику і її творців.

У нас немає ні того сприятливого підсону, в якому рідяться гумористи, ні того ґрунту, на якому виростає й розвивається гумористика. Письменників інших жанрів оточується в нас великою повагою, а ліричних поетів — протее обожнюється, але до гумористів наша суспільність відноситься байдуже, часто й зневажливо, а деколи навіть вороже. У інших народів, які люблять, розуміють і цінують гумор, особи, що їх дітяке жаль гумориста чи карикатуриста — приймають його спокійно і щиро з його сміються. У нас інакше: ми сердилося й гнівасмося. Між двома світовими війнами, в Західній Україні найбільшим ворогом українських гумористів, були, побіч польської цензури, — самі українці. Адже відомі факти, що редакторів українських гумористичних журналів у Львові українці часто побивали падицями на вулиці за те, що вони зачепили їх гумористичною колічкою.

Або візьмем наші еміграційні відносини: хоч тут і немає державних цензур, проте наші гумористи мають великі труднощі. Перш усього вони є обмежені у виборі тематики. Як вірно сказав Роман

Де причина, що ми, українці, так щедро обдаровані гумором, не створили такої гумористичної літератури, яка відповідає б'рівневі гумору нашого народу? На це склалося кілька важливих причин.

Наша література, докладніше література новітніх часів, від часу її відродження, яке започаткували Іван Котляревський і Маркіян Шашкевич, ще дуже молода і тому не було часу на всебічний її розвиток.

Історичні умовини нашого народу не сприяли розвитку нашої літератури взагалі: не забаром після її відродження — приходив указ Валуєва, яким заборонено українське друковане слово. Після буйного розвитку нашої літератури в пореволюційні часи, наступив цілковитий її розгром і фізичне винищення найкращих її творців під московською окупацією.

Сама постава українського загалу гальмує розвиток української гумористичної літератури.

Над двома першими причинами, які від нас незалежні, тут зупинятися не будемо, бо це не тема нашої статті. Але коротко розглянемо по третю причину, яку ми могли б усунути.

Дехто може здивуватися: як це можливо, що самі гальмуємо розвиток нашої гумористичної літератури? Навіть, коли доклали всі зусилля, щоб відносинами нашого суспільства до наших гумористів, що приходило до висновку, що в дійсності так воно й є. Ми, українці, хоч і маємо вроджений гумор, який серед нашого простонароддя, головню селянства, розвивався до неосяжних вершин, то проте наша вища верства, отже та верства, серед якої твориться література — не розуміє гумору, недоцінює його, боїться, а навіть поборює гумористику і її творців.

У нас немає ні того сприятливого підсону, в якому рідяться гумористи, ні того ґрунту, на якому виростає й розвивається гумористика. Письменників інших жанрів оточується в нас великою повагою, а ліричних поетів — протее обожнюється, але до гумористів наша суспільність відноситься байдуже, часто й зневажливо, а деколи навіть вороже. У інших народів, які люблять, розуміють і цінують гумор, особи, що їх дітяке жаль гумориста чи карикатуриста — приймають його спокійно і щиро з його сміються. У нас інакше: ми сердилося й гнівасмося. Між двома світовими війнами, в Західній Україні найбільшим ворогом українських гумористів, були, побіч польської цензури, — самі українці. Адже відомі факти, що редакторів українських гумористичних журналів у Львові українці часто побивали падицями на вулиці за те, що вони зачепили їх гумористичною колічкою.

Або візьмем наші еміграційні відносини: хоч тут і немає державних цензур, проте наші гумористи мають великі труднощі. Перш усього вони є обмежені у виборі тематики. Як вірно сказав Роман

Купчинський у вступному слові на одному вечорі фейлетоністів в Літературно-Мистецькому Клубі в Нью-Йорку, у нас існує забагато „табу“, яких гумористи не сміють доторкатися у своїй творчості: цього не чіпайте, про це не пишіть, того не займайте, тому дайте спокій — і так без кінця... А якраз це, про що в нас „заборонено“ писати нашим гумористам невідомо, але часто це сильніше, ніж ворожа, своєю рідною цензурою, являє собою невичерпну тематику для гумористів і карикатуристів. Це саме ті наші загально-громадські, партійні, групові, товариські та інші болячки нашого еміграційного життя, які однако й найуспішніше можна поборювати й лікувати гумором і сатирою.

Скільки то наші гумористи мають незручностей, щоб надрукувати якусь річ, що в ній взято під гумористичний обстрел якусь нашу еміграційну громадську чи політичну вадку. Редакції наших часописів відмовляються друкувати їх, бо бояться зражувати собі читачів. Щоб надрукувати „гострішу“ гумореску, чи фейлетон з нашого громадського або політичного життя, наші гумористи мусять зручності маневрувати й використовувати партійні протівенства та симпатії наших пресових органів: в одному друкувати річ з критикою на те політичне середовище, в другому на інше. Наші гумористи частіше мусять уважати не тільки на те, про що пишуть, але й які підбрати імена героїв своїх гуморесок, щоб не набридли собі й редакції клопоту. Тому дуже часто читасю у вступних до гуморесок пояснення авторів, що всі особи є вигадані, а подія до нікого з живих осіб не відноситься.

У нас не люблять, не розуміють і не доцінюють гумористичної творчості не лише широкі круги нашого громадянства, але навіть деякі наші письменники. Нещодавно появилася на ринкові нова книжка одного з українських еміграційних авторів письменників. Один з наших гумористів написав про неї легку рецензію у формі фейлетону, в якому підмішувалися трошки з книжки й з автора. Автор книжки, дізнавшись про цей фейлетон, — заборонив редакції його друкувати, загнівався на смерть на автора фейлетону.

Такі й подібні труднощі стрічають наші гумористи на кожному кроці, через що багато з них зражується й перестають писати. Отже не дивно, що серед таких несприятливих обставин наша гумористика не має таких досягнень, як у інших народів.

Якщо ми хочемо, щоб наша гумористика досягнула вищого розвитку, щоб вона дорівняла бодай тому рівневі, на якому сьогодні стоїть у нас поезія й оповідання — ми мусимо змінити ґрунтовно відношення цілого суспільства до наших гумористів. В першу чергу мусимо скасувати всі ті „табу“ й заборони, що досі існували, й дозволили писати нашим гумористам про все і про всіх, бо про „ніщо“ навіть найкращий гуморист не зможе написати нічого смішного написати. Тоді й наші гумористи напев-

ІВАН БАРСЬКИЙ
виступав в неділю 15-го листопада ц. р. в залі Фешин інституту при 225 Вест 24-та вулиці з концертом творів трьох сучасних українських композиторів: Володимира Грзузана, Антона Рудницького і Миколи Фоменка. На фортепіано аккомпанюють самі композитори

КІСТЬК МАМУТА

В УКРАЇНІ

У селищі Нова Олександрівка біля Харкова, копаючи котлован для фундаменту нового будинку, робітники знайшли кістки великої тварини. Дослідження, проведене науковцями Харківського університету ім. Горького, показало, що кістки — це рештки мамута, який жив кілька десятків тисяч років до нашої ери. Знахідку доставлено в археологічний музей університету.

МУЗЕЙ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА ОДЕРЖАВ ЦІННИЙ АРХІВ

Державний музей імені Т. Г. Шевченка в Києві надав одержав Архів Михайла Чалого. Архів складається з цінних документів про життя і творчість Тараса Шевченка. Серед документів є автографи листів поета і його оригінальні фотографії. Архів має понад 4000 документів.

КНИЖКА ПОЕЗІЇ

ЛЕВКА РОМЕНА

Заходами приятелів автора, вийшла з друку у Філадельфії книга поезій Левки Романа — „Передгір'я“. Більшість творів, уміщених у книжці, появилася вперше.

„НОВІ БАНКИ“

ОЛЕКСІ ЗАПОРІЗЬКОГО

В Бразилії вийшла друком збірка байок Олексія Запорізького під заголовком „Нові банки“. Книжка вийшла в Куритібі 1953 року, має 136 сторінок друку і містить коло сто байок цього письменника-байкаря.

Не дадуть своїм суспільству нові, вартісні твори. Від Редакції: Гадасмо, що дещо можна б сказати й на адресу наших гумористів. Вони не повинні в своїх гуморесках заторкувати приватні, а то й вузько-особисті справи, тільки борючись з загальними хибами нашої громади, писати нашим гумористам як це робили такі наші гумористи як Іван Франко, Володимир Самойленко, Осип Маковець та інші, даючи в своїх творах про типове, а не приватне й наші гумористи напев-

СМІХ — ЦЕ ЗДОРОВ'Я

Чотирирічна дівчинка побачила вперше гадюку.

— Мамусю, я бачила, як хвіст нашого Бриська сам порушувався по землі. Чому він так робив?

— Новий одяг? А може сорочку, або штани?

— Єдине, що з ваших товаришів пасує на мене — це хустинка до носа.

— Чи це я вам наступив був на ногу, коли виходив на перерву? — питається чоловік, що спізнився на третій акт в театрі.

— Так, залісно відповідалі.

— Матильдо, так це наші місця.

Директор готелю до новоприбулого помивача посуду.

— Не журіться, пане, я також починав від миття посуду, а тепер є директором готелю.

— Я починав від директора готелю і тепер кінчаю свою кар'єру як помивач.

— Як найлегше не допустити до того, щоб молоко не з поїзду, коли проїду мило.

кисло? — питається учитель учениці.

— Залишити його в корови.

— Он іде жінка, в якій залюбився наш сусід Іван, каже чоловік жінці, що щось варити при кухні.

Жінка впустила сковороду на землю і побігла до вікна.

— Та це ж його жінка! Що ти так жартуєш сьогодні?

— А хіба ж це жарти, коли чоловік любить свою власну жінку.

Письменик о. Тимофій Бордуляк не приймав під час своєї недури навіть своїх приятелів. Та зголосився з „візитою“ його політичний ворог, і він казав його впустити до себе.

— Я дуже ціно, що ви зволіли прийняти мене, хоч не приймаєте найліпших приятелів.

— З своїми приятелями маю надію зустрітись на тому світі, але вас бачу, мабуть, вже встаню.

— Чи це правда, що мила їзди залізничного коштує чотири центи? — питається селянин кондуктора.

— Так, відповів кондуктор.

— Де ваш білет?

— Я не їду далеко, маю чотири центи, і викиньте мене туди, що до того, щоб молоко не з поїзду, коли проїду мило.

ІВАН БАРСЬКИЙ

(Закінчення зі стор. 3)

Одна з найкращих будов — церква т. зв. Набережної Миколи на Подолі, закінчена в 1768 р., уявляла собою трибанну церкву в типових формах української архітектури, згодом значно перебудована.

Церква Покрови на Подолі, закінчена в 1766 р. — одна з кращих творів І. Барського своєю композиційною цілістю і виконаністю деталей. Краще захована церква Красногірського монастиря коло Золотоноші, з 70-их років, у типових формах українського бароко, але вже з рококовими деталями.

І. Барський побудував у Києві також багато будов цінного характеру, зокрема приватних будинків, однак лише про частину з них маємо відомості. До таких належать: Миський магазин на збіжжя 1756 р., Гостинний двір коло магістрату на Подолі, будинок Юрія Дранича, Студентська бурса, будинок Грецького монастиря.

Пома Києвом, цінні зразки архітектури І. Барського поклали в Козельці. Передовсім більш праці виконував наш архітект при будові славної п'ятибанної Соборної церкви, фундації Розумовських. Сам проєкт церкви приписували архітектів Растреллі, однак про це нема певних документів. Вже Г. Лукомський і І. Граберь слушно відкидали авторство Растреллі, бо Соборна церква в Козельці, побудована в 1757-1775 роках, має надто український характер, з типовим українським хрещатим залаженням і баліями, так що скорше належала б І. Барському. Тим більше це торкається залізничної дзвіниці 1766-1780 р., що відзначається прекрасним, гармонійним формами. Крім того, І. Барський побудував у Козельці полкову канцелярію (згодом магістрату, тепер „Совбанк“), в типових формах „Мазепинського“ бароко з деякими деталями в характері стилю рококо і класицизму.

В славному Межигір'ї коло Києва, І. Барському належали монастирські будинки і церква св. Петра і Павла.

Чимало церков та інших будов наш архітект перебудував і репарував. Така більша реконструкція перебудована в Соборній церкві Успенія Богородиці на Подолі з 1731 р., де поклали (коло 1750 р.) нові барокові фронтони та інші частини, знищені пожежами 1808 і 1841 років. Так само була знищена пожежою 1811 року дзвіниця при церкві „Гнізберігів жадні рисунки будови. Сама церква з ХІІ століття, незвичайно цінна пам'ятка княжих часів, розібрана більшовиками в 1934 році.

Крім того, І. Барський репарував церкви Воскресенську, Константинівську (розібрану в 1935 р.) і дзвіницю Миколи Доброго (1775).

Твори київського архітекта Івана Барського становлять собою важливий етап в розвитку української архітектури. Вони свідчать про велику мистецьку і технічну кудь у українського будівництва козацької доби та нові течії мистецтва ХVIII століття, що розвивалися на Україні поруч з течіями західної Європи. При тім у І. Барського помітасю справжню творчість, вишлядну і оригінальну думку, ліпне перетворення світових стилів і течій в характері української ментальності і власного народного стилю.

ЕЛЬ ЕСКОРІАЛЬ

(Закінчення зі стор. 3)

Бронзи святих Ієроніма, Августина, Амвразія і Григорія. Статуї мистецької роботи майстрів Леона і Помпея Леоні. Копула кивота закінчена кувеном, на якій спочиває постать символу миру. Різномодні дороги та дуже різні кольори мармуру і бронзові прикраси найкращішої мистецької роботи, спільно з емалями на його стінах, творять миду гармонію красок і чародійну цілість, на яку людська рука могла здобути на Божу славу. Сама дарохранильниця в кивоті 138 см. Вона золота, вивиджена дарохранильниці каменями, що своїм багатством перевищує всі багаті дарохранильниці світу. Це найкраща і найцінніша праця мистця Хакме Треззо, що її вважають архитвором світового мистецтва.

У внутрішній частині, на балконах, по лівій стороні, в клячучій молитовній поставі, натуральних величин, постаті короля Філіппа II і його найбільшого рідні, а по правій стороні Карло V з своєю родиною. Це королі та їх родини моляться перед престолом Всевшнього за долю єспанського народу, як поясняє собі єспанець. Він вірить, що віки минули, а єспанський нарід залишиться все вірним Богові й Батьківщині, як вічна є молитва їх пануючих в незвичайному Ескоріалі, що символізує безсмертність країни.

На бачних престолох базиліки зберігаються мощі святих, яких Ескоріаль в 1754 році мав 7422 різні частини різних святих.

Базиліка не розмальована. Простота мармуру підносить її духову силу.

Лиш у внутрішній частині на стінах розвішані 43 образи пензлів славних єспанських іконописців між якими є імена: Фернандес Наваретте, Федеріко Зуккарро, Дієго де Урбіна, Луїс де Карвахаль, Санчез Косльо і Італісці Тібальді.

Над входом у базиліку, у притворі, на висоті 8 м. с хорів (26×14 метрів), на яких знаходяться найбільші і найславніші в Європі органи майстра Гіль Брестова. Під стінами хорів криєся для співач, всередині оригінальний великан пупліт

для диригента, на якому розложіні нотні книги. Таких книг Ескоріаль має 219 томів. Багато маємо таких у світі, що хоч написані людською рукою, але так старанно, з такою любов'ю, що в кожній букві ми відчувасмо, що в ній частина душі перепишувача чи автора. Ескоріальські нотні книги писані на пергаменті. Ноти й письмо писані рукою, але мистець досягнув в них зеніту свого мистецтва.

На стінах хорів є чотири образи аль фреско — два з них зображають епізоди з життя св. Лоренза і два з життя св. Ієроніма. Всі чотири образи — це одинака прикраса мальована безпосередньо на граніті Ескоріальської базиліки, яких автором є малює Ромуль Сінсінато.

Площа хорів 364 кв. метри, крім пов'язаних архітектурних прикрас, не підперта ані колонами, ані лувками в'язаннями. Розкажуть, що коли з-під них усували землю, то Філіпп II не мав відваги залишитися на них разом з архітектором, бо боявся, що вони заваляться. Залишився сам архітект Хуан Бавтіста де Толедо, бо він вірив у свій архитвір.

Всі відвідувачі переходять довгим коридором, обвішаним різномодними образами, на яких зображені біблійні події, до передзахристії, а з неї до захристії.

Захристія прекрасна розмальована. Крім дорогих шаф на фелони та другі речі, потрібні кожній церкві, її стіни обвішані малюнками скарбами в старовинних і дорогих рамах. Тут такі імена як Рафаель, Ван Дейк, Рібєр, Веронес та багато других. В захристії є прекрасний престіл, на якому стоїть чудова „кустодія“ чи дарохранильниця, де переходується Пресвята Евхаристія у великій кількості, кожного дня для роздачі тисячам вірних, а якої не вміщує дарохранильниця головного престолу. Щирозолоте нутро тієї дарохранильниці виложене 9400 штукками різномодної величини брилянтів, 8 великими і дуже різдніми перлами, 32 смарагдами, 127 рубінами, 60 аметистами і 24 гранатами. Захристія — це місце в Ескоріалі, де зберігають на Божу славу, найкращі твори людської руки. Мальовила, вітражі, образи, мармур і бронзові прикрас

ПРОМОВА ПІСЛЯ ЗБОРІВ

in Friends of ABN, Inc. —
New York, N. Y. M. 2

